

Η ακαδημαϊκή ελευθερία & οι «παρεμβάσεις» για να μη γίνει στο πανεπιστήμιο συζήτηση με μέλος του Ρουβίκωνα

Τις τελευταίες μέρες, συγκέντρωσε τα φώτα της δημοσιότητας μία διάλεξη σε πανεπιστήμιο όπου καθηγητής και φοιτητές συζήτησαν για επικοινωνιακές τακτικές κοινωνικών κινημάτων με την παρουσία ενός μέλους του Ρουβίκωνα που ανέλυσε εμπειρικά αυτό το περίπλοκο φαινόμενο. Αρχές του πανεπιστημίου, ακροκεντρώα ΜΜΕ και γνωστοί ανώνυμοι (ακρο)δεξιοί κύκλοι του διαδικτύου έπесαν για ακόμα μια φορά πάνω σε έναν λειτουργό της εκπαίδευσης γιατί έκανε κάτι χωρίς να ζητήσει την «άδειά» τους. Ο Επίκουρος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Σταμάτης Πουλακιδάκος, εξηγεί στο Jacobin τι ακριβώς συνέβη και γιατί με τέτοιου είδους παρεμβάσεις παραβιάζεται η συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξαρτησία της ακαδημαϊκής διδασκαλίας.

Η ανεξαρτησία της ακαδημαϊκής διδασκαλίας και έρευνας ως θεμέλιο και δείκτης δημοκρατίας

Είναι η αλήθεια ότι αμφιταλαντεύτηκα αρκετά πριν γράψω αυτό το κείμενο δίνοντας «δημόσιες» διαστάσεις στο ζήτημα που αντιμετώπισα στο πανεπιστήμιό μου (Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας). Αποφάσισα τελικά, ότι το δημόσιο συμφέρον και το άνοιγμα μιας (έστω μικρής) συζήτησης γύρω από την ακαδημαϊκή ελευθερία με άξονα μια ακόμα περίπτωση απόπειρας περιστολής της, έχει μεγάλη ακαδημαϊκή και κοινωνική αξία, και, συνεπώς, πρέπει να συζητιέται ως θέμα «ανοιχτά» στη δημόσια σφαίρα. Αφετηρία για την εν λόγω συζήτηση είναι το γεγονός ότι η ακαδημαϊκή ελευθερία αποτελεί έναν από τους πυλώνες του δημοκρατικού πανεπιστημίου, θεμελιωμένη στο Άρθρο 16 του Συντάγματος. Ωστόσο, όταν αυτή η αρχή απειλείται από παρεμβάσεις – είτε πρόκειται για ιδεολογικά στρατευμένα μέσα ενημέρωσης είτε/και για εσωτερικές διοικητικές αποφάσεις – τίθεται σε κίνδυνο όχι μόνο η ανεξαρτησία της διδασκαλίας και της έρευνας αλλά και η ουσία της πανεπιστημιακής.

Στο πλαίσιο αυτό, εγείρεται το ζήτημα της προσπάθειας περιστολής της ελευθερίας μου ως πανεπιστημιακού διδάσκοντα, ως προς την επιλογή μου να φιλοξενήσω μέλος του Ρουβίκωνα –μιας οργάνωσης που έχει προσελκύσει αρνητική δημοσιότητα από τα κραταιά ΜΜΕ στην Ελλάδα, εξαιτίας της αναρχικής ιδεολογικής της ταυτότητας– η οποία προκάλεσε αντιδράσεις, τόσο εντός όσο και

εκτός πανεπιστημίου. Ο πρόεδρος του τμήματος μού ζήτησε εγγράφως την ματαίωση της επίσκεψης, επικαλούμενος τον «κίνδυνο» που ενδέχεται να προκύψει για το κύρος του ιδρύματος και του Τμήματος, λόγω της αρνητικής δημοσιότητας από τα ΜΜΕ. Παρόλα αυτά, η παράδοση έγινε κανονικά, με μεγάλη επιτυχία, και οι φοιτητ(ρι)ες έδειξαν αξιοσημείωτο ενδιαφέρον για την ανάλυση της δημόσιας επικοινωνίας κοινωνικών κινημάτων, όπως αυτή εφαρμόστηκε μέσα από την περίπτωση του Ρουβίκωνα. Εξάλλου, σύμφωνα με το Σύνταγμα, κάθε πανεπιστημιακός (ως λειτουργός και όχι υπάλληλος) έχει την ελευθερία να επιλέγει το περιεχόμενο και τις μεθόδους διδασκαλίας του. Η φιλοξενία ενός μέλους κοινωνικού κινήματος στο πλαίσιο εκπαιδευτικού μαθήματος όχι μόνο σέβεται αυτό το δικαίωμα, αλλά ενισχύει τη σύνδεση της ακαδημαϊκής θεωρίας με την κοινωνική πραγματικότητα, εν προκειμένω με την κοινωνία των πολιτών και των κοινωνικών κινημάτων. Επιπρόσθετα, η δραστηριότητα του Ρουβίκωνα έχει αποτελέσει αντικείμενο επιστημονικής μου μελέτης, μέσω σχετικών δημοσιεύσεών μου στον πολύ γνωστό διεθνή εκδοτικό οίκο Routledge (οι σχετικές δημοσιεύσεις στους ακόλουθους συνδέσμους

Ως εκ τούτου, και δεδομένου ότι η έρευνα θα πρέπει να συνδέεται με και να αναβαθμίζει τη διδασκαλία, η πρόσκληση μέλους του Ρουβίκωνα δεν ήταν τυχαία, αλλά εντάχθηκε σε μια δομημένη εκπαιδευτική διαδικασία που είχε ως στόχο τη διερεύνηση της δημόσιας επικοινωνίας της εν λόγω οργάνωσης. Οι φοιτητ(ρι)ες είχαν την ευκαιρία να μάθουν για την επικοινωνιακή στρατηγική της οργάνωσης «από πρώτο χέρι», εμπλουτίζοντας τη θεωρητική τους κατάρτιση με μια ζωντανή εμπειρία. Δεδομένου ότι οι δικές μου δημοσιεύσεις καθοδηγούνται από τη ματιά του εξωτερικού παρατηρητή, το μέλος του Ρουβίκωνα που μας επισκέφθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος, προσέφερε την οπτική του μέλους που συμμετέχει ενεργά στη διαμόρφωση της επικοινωνιακής πολιτικής της οργάνωσης.

Η περιοριστική παρέμβαση του προέδρου του Τμήματος Επικοινωνίας και Ψηφιακών Μέσων εγείρει ορισμένα κρίσιμα ερωτήματα:

Πόσο (πρέπει να) επηρεάζουν τα ΜΜΕ τις αποφάσεις των πανεπιστημιακών αρχών, και μάλιστα, ποια ΜΜΕ τις επηρεάζουν; Τα μέσα ενημέρωσης έχουν τη δύναμη να διαμορφώνουν (εν μέρει) την κοινή γνώμη, συχνά μέσω προκατειλημμένων ή ακόμη και παραπλανητικών αφηγημάτων. Στην περίπτωση αυτή, δημοσιεύματα από υπερσυντηρητικά μέσα -στο σχετικό έγγραφο που μου εστάλη αναφέρονται ως χαρακτηριστικά παραδείγματα δημοσιεύματα από τα υπερσυντηρητικά liberal.gr και tomanifesto.gr- χαρακτήριζαν την επικείμενη επίσκεψη μέλους του Ρουβίκωνα ως «αδιανόητη» και «επικίνδυνη», συνδέοντας τη με άλλη παρουσία της ίδιας οργάνωσης σε εκδήλωση σε σχολείο, ενώ την ίδια στιγμή παρέλειψαν βασικές πληροφορίες, τις οποίες μολονότι θα έπρεπε να έχουν αναζητήσει, δεν διερεύνησαν ποτέ, όπως το επιστημονικό πλαίσιο της δράσης και, φυσικά, τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ακαδημαϊκή ελευθερία έρευνας και διδασκαλίας. Από την πλευρά μου, ωστόσο, αντέτεινα ότι οι πηγές αυτές είναι έντονα ιδεολογικά στρατευμένες, υιοθετούν μια λογική εντυπωσιοθηρίας, και εν τέλει παραπληροφορούν. Κοντολογίς, δεν τίθεται θέμα περιστολής ενός συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος μέσω αόριστης επίκλησης σε δημοσιεύματα, και μάλιστα

από ιστοσελίδες αμφίβολης εγκυρότητας.

Σημαντικό είναι να τονιστεί στο σημείο αυτό ότι πέραν του γραπτού αιτήματος- εν είδει εντολής- ματαίωσης της επίσκεψης μέλους του Ρουβίκωνα από τον πρόεδρο του Τμήματος, δεν υπήρξε άλλη αρνητική αντίδραση από συναδέλφισσες/ους, ορισμένες εκ των οποίων στήριξαν δια της παρουσίας τους το εν λόγω εγχείρημα.

Ποιος είναι ο κίνδυνος από την περιστολή της ακαδημαϊκής ελευθερίας; Όταν πανεπιστημιακοί περιορίζονται από φόβο για πιθανές αντιδράσεις των ΜΜΕ, ή συνέπειες από μια ιδεολογικά συντηρητικοποιημένη διοίκηση, η πανεπιστημιακή αυτονομία υποσκάπτεται, με αποτέλεσμα τη σταδιακή αποδυνάμωση του κριτικού και ανεξάρτητου χαρακτήρα της ακαδημαϊκής κοινότητας και τη συνακόλουθη απομείωση της πανεπιστημιακής διδασκαλίας σε απλή κατάρτιση. Αλήθεια, αυτό θέλουμε από τα πανεπιστήμιά μας και δη από τα δημόσια; Και τί συνέπειες μπορεί να έχει η κατ' αυτό τον τρόπο υποβάθμιση της ποιότητας των ακαδημαϊκών σπουδών (και δη των κοινωνικών επιστημών) για την ποιότητα του (δημοκρατικού) πολιτεύματος;

Η δημόσια συζήτηση για την ακαδημαϊκή ελευθερία δεν είναι νέα, αλλά γίνεται όλο και πιο επίκαιρη, ειδικά σε περιόδους πολιτικής και, συνακόλουθα και, κοινωνικής πόλωσης. Οι πανεπιστημιακοί έχουν την υποχρέωση να θωρακίζουν τη διδασκαλία τους από εξωτερικές παρεμβάσεις και να ενισχύουν την κριτική σκέψη των φοιτητ(ρι)ών τους. Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, η ακαδημαϊκή ελευθερία δεν είναι απλώς ένα ατομικό δικαίωμα, αλλά μια συλλογική ανάγκη που διασφαλίζει την πρόοδο της επιστήμης και της κοινωνίας. Ειδικότερα, ο ρόλος των πανεπιστημίων ως χώρων ελεύθερης διακίνησης ιδεών υπονομεύεται όταν διοικητικές αρχές υποκύπτουν σε πιέσεις ή υιοθετούν απόψεις που βασίζονται σε συντηρητικά και αμφιβόλου ποιότητας δημοσιογραφικά εγχειρήματα.

Η περιστολή της ακαδημαϊκής ελευθερίας προς ικανοποίηση επίπλαστων επικοινωνιακών αναγκών που προκύπτουν ως αποτέλεσμα εξωτερικών πιέσεων - πολιτικών ή δημοσιογραφικών - αποτελεί επικίνδυνη οπισθοδρόμηση για την πανεπιστημιακή κοινότητα. Η σύνδεση της διδασκαλίας με την κοινωνική πραγματικότητα, δεν είναι μόνο δικαίωμα του ακαδημαϊκού, αλλά και υποχρέωση απέναντι στις/στους φοιτητ(ρι)ές του.

Εν κατακλείδι, η προστασία της ακαδημαϊκής αυτονομίας απαιτεί συστηματική προσπάθεια από όλους: πανεπιστημιακούς, φοιτητ(ρι)ες και την ευρύτερη κοινωνία. Σε μια εποχή όπου η παραπληροφόρηση και η (ακραία) συντηρητική προπαγάνδα επηρεάζουν όλο και περισσότερο τη δημόσια σφαίρα, η πανεπιστημιακή κοινότητα, από την οποία καμία και κανείς δεν «περισεύει», οφείλει να αντιτάξει την ελευθερία, την επιστημονικότητα και τη συμπερίληψη ως μεθόδους ανάπτυξης κριτικά σκεπτόμενων προσωπικοτήτων.

